

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2017. szeptember 20.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 3. cikk (1) bekezdése és a 4. cikk (2) bekezdése – A szerződési feltételek tisztességtelen jellegének megítélése – Külföldi pénznemben megkötött hitelszerződés – Teljes mértékben a fogyasztót terhelő árfolyamkockázat – A felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei között fennálló jelentős egyenlőtlenség – Az egyenlőtlenség megítélésének időpontja – A »világosan és érthetően megfogalmazott« feltételek fogalmának tartalma – A bank által nyújtandó tájékoztatás szintje”

A C-186/16. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Curtea de Apel Oradea (nagyváradi fellebbviteli bíróság, Románia) a Bírósághoz 2016. április 1-jén érkezett, 2016. március 3-i határozatával terjesztett elő a

Ruxandra Paula Andriciu és társai

és

a **Banca Românească SA**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: M. Ilešič tanácselnök, A. Prechal (előadó), A. Rosas, C. Toader és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: N. Wahl,

hivatalvezető: L. Carrasco Marco tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2017. február 9-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- Ruxandra Paula Andriciu és társai képviselőiben G. Piperea, A. Dimitriu, L. Hagiú és C. Şuhan avocaţi,
- a Banca Românească SA képviselőiben R. Radu Tureac, V. Rădoi és D. Nedea avocaţi,
- a román kormány képviselőiben R.-H. Radu, L. Liţu, M. Chicu és E. Gane, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: román.

- a lengyel kormány képviselőjében B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőjében C. Gheorghiu, G. Goddin és D. Roussanov, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2017. április 27-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 3. cikke (1) bekezdésének és 4. cikke (2) bekezdésének az értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet a Ruxandra Paula Andriciuc és további 68 személy, illetve a Banca Românească SA (a továbbiakban: bank) között különösen a hitelszerződések azon feltételeinek állítólagosan tisztességtelen jellege tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelyek értelmében a hitelek ugyanabban a külföldi pénznemben fizetendők vissza, mint amelyben azokat nyújtották.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv 1. cikke előírja:

„(1) Ennek az irányelvnek az a célja, hogy közelítse a tagállamoknak az eladó vagy szolgáltató és fogyasztó között kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseit.

(2) Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy a Közösség aláíró [helyesen: aláírói], különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

- 4 Ezen irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„(1) Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.”

- 5 Az említett irányelv 4. cikke a következőképpen fogalmaz:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére, vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ. [Helyesen: Valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát – a 7. cikk sérelme nélkül – a szerződéskötés időpontjában, a szerződés

tárgyát képező áru vagy szolgáltatás természetének, a szerződéskötés valamennyi körülményének, továbbá e szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételének figyelembevételével kell megítélni, amelytől e szerződés függ.]

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek. [Helyesen: A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.]”

- 6 Ugyanezen irányelv 5. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Olyan szerződések esetében, amelyekben a fogyasztónak ajánlott valamennyi feltétel vagy a feltételek némelyike írásban szerepel, ezeknek a feltételeknek világosnak [helyesen: feltételeknek mindig világosnak] és érthetőnek kell lenniük. [...]”

A román jog

- 7 A Cod Civil (polgári törvénykönyv) alapeljárásban szóban forgó szerződések megkötése időpontjában hatályos szövegének 1578. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A kölcsönszerződésből eredő kötelezettség minden esetben a szerződésben meghatározott számszerű összegre korlátozódik.

Amennyiben a deviza árfolyama tekintetében a fizetési határidő lejártát megelőzően növekedés vagy csökkenés következik be, az adós a felvett összeg visszafizetésére köteles, és kizárólag a fizetés idején érvényes árfolyamon köteles annak visszafizetésére.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 8 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy 2007 és 2008 között az alapeljárás felperesei – akik ebben az időszakban román lejben (RON) kapták meg a jövedelmüket – svájci frank (CHF) alapú hitelszerződéseket kötöttek a bankkal ingatlanvásárlás, más hitelek refinanszírozása, illetve személyes igények kielégítése céljából.
- 9 E szerződések 1. cikkének (2) bekezdése értelmében az alapeljárás felpereseinek ugyanabban a pénznemben, azaz svájci frankban kellett fizetniük a havi törlesztőrészeket, mint amelyben a hitelt felvették, aminek a következményeként az árfolyamkockázat és ezzel együtt – a román lej svájci frankhoz viszonyított árfolyamának csökkenése esetén – a havi törlesztőrészek emelkedése teljes mértékben a felpereseket terhelte. Ezenkívül e szerződések 9. cikkének (1) bekezdése, illetve 10. cikke (3) bekezdésének 9. pontja két olyan rendelkezést tartalmazott, amelyek alapján – a havi törlesztőrészlet esedékessé válása vagy a szerződéses kötelezettségek hitelfelvevő általi megszegése esetén – a bank megterhelhette a hitelfelvevő számláját, és szükség esetén az ott rendelkezésre álló teljes összeget átválthatta a szerződés szerinti devizára az adott művelet napján általa alkalmazott árfolyamon. E rendelkezések alkalmazásában az árfolyam-különbség teljes egészében a hitelfelvevőt terhelte.

- 10 Az alapeljárás felperesei szerint a bank előre láthatta a svájci frank árfolyamának változását és ingadozásait. E tekintetben a felperesek nem kaptak teljes körű tájékoztatást az árfolyamkockázatról, mivel a bank nem adott magyarázatot arról, hogy a kölcsönök referenciadevizájaként meghatározott többi külföldi pénznemmel ellentétben a svájci frank román lejhez viszonyított árfolyama jelentősen ingadozott.
- 11 Általánosabban, a tájékoztatás részrehajló volt, mivel e terméktípus és az alkalmazott pénznem előnyeit hangsúlyozta, azonban nem ismertette a potenciális kockázatokat, valamint e kockázatok bekövetkezésének valószínűségét. Ezzel összefüggésben az alapeljárás felperesei arra hivatkoznak, hogy az említett ingadozásokról való átlátható tájékoztatás elmulasztásával a bank megsértette a tájékoztatási, figyelmeztetési és tanácsadási kötelezettségét, valamint azon kötelezettségét, mely szerint a szerződéses feltételeket világos és érthető módon kell meghatározni annak érdekében, hogy a hitelfelvevő fel tudja mérni a megkötött szerződéssel általa vállalt kötelezettségek terjedelmét.
- 12 Mivel az alapeljárás felperesei szerint a hitel svájci frankban történő visszafizetését előíró feltételek – azáltal, hogy az árfolyamkockázatot a hitelfelvevőkre terheltek – tisztességtelen feltételnek minősülnek, keresetet nyújtottak be a Tribunalul Bihorhoz (Bihar megyei törvényszék, Románia) e feltételek semmisségének megállapítása és annak érdekében, hogy a bank dolgozzon ki olyan új hiteltörlesztési tervet, amely a hitel összegének az alapeljárásban szóban forgó hitelszerződések megkötésének időpontjában érvényes árfolyamon román lejre történő átváltását írja elő.
- 13 A Tribunalul Bihor (Bihar megyei törvényszék) a 2015. április 30-i ítéletével a keresetet elutasította. E bíróság megállapította, hogy az a feltétel, amelynek értelmében a hitelt ugyanabban a pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben nyújtották, annak ellenére sem volt tisztességtelen, hogy azt nem tárgyalták meg a hitelfelvevőkkel.
- 14 Az alapeljárás felperesei fellebbezést nyújtottak be az említett ítélet ellen a kérdést előterjesztő bíróságnál. A felperesek azt állítják, hogy a felek jogai és kötelezettségei közötti jelentős egyenlőtlenséget a román lejnek a szerződések megkötését követő, svájci frankkal szembeni leértékelődése okozta, valamint hogy a Bíróság a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése szerinti „jelentős egyenlőtlenség” fogalmának értelmezésére vonatkozó ítéleteiben még nem foglalt állást ebben a kérdésben.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a jelen esetben az alapeljárásban szóban forgó kölcsönök nyújtása óta jelentősen emelkedett a svájci frank árfolyama, valamint hogy ezen emelkedés hatásai az alapeljárás felperesein csapódtak le. E bíróság szerint ezért meg kell vizsgálni, hogy a banknak a hitelszerződések megkötésének időpontjában fennálló tájékoztatási kötelezettsége keretében tájékoztatnia kellett-e az ügyfeleket a svájci frank árfolyamának esetleges jövőbeli csökkenéséről vagy emelkedéséről, továbbá hogy az alapeljárásban szóban forgó feltétel keretében meg kellett-e jelölni e feltételnek a hitelfelvevő által fizetett ár befolyásolására alkalmas valamennyi következményét – így az árfolyamkockázatot is – ahhoz, hogy e feltétel a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében világosan és érthetően megfogalmazott feltételnek legyen tekinthető.
- 16 A kérdést előterjesztő bíróság szerint ezért pontosítani kell a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmezését, amely rendelkezés kivételt biztosít a tisztességtelen feltételek tartalmi vizsgálatának azon rendszere alól, amelyet az ezen irányelv által bevezetett fogyasztóvédelmi rendszer előír.
- 17 E körülmények között a Curtea de Apel Oradea (nagyváradi fellebbviteli bíróság, Románia) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„(1) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését, hogy a felek szerződésből eredő jogai és kötelezettségei közötti jelentős egyenlőtlenség fennállását szigorúan a szerződés megkötésének időpontjára figyelemmel kell értékelni, vagy az azt az esetet is magában foglalja,

amikor az időszakosan vagy folyamatosan teljesítendő szerződés teljesítése során az átváltási árfolyam jelentős ingadozásai miatt a szolgáltatás teljesítése a fogyasztó számára túlzott terhet jelent a szerződés megkötésének időpontjához képest?

- 2) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében vett világos és érthető szerződési feltételt, hogy e szerződési feltételnek csak a fent említett feltétel szerződésbe foglalásának alapját képező indokokat, valamint annak működési mechanizmusát kell tartalmaznia, vagy valamennyi olyan lehetséges következményt is magában kell foglalnia, amely alapján a fogyasztó által fizetett ár változhat, így például az árfolyamkockázatot, valamint a 93/13 irányelv fényében tekinthető-e úgy, hogy a banknak a hitelnyújtás időpontjában az ügyfelek irányában fennálló tájékoztatási kötelezettsége kizárólag a hitel feltételeire, vagyis a kamatokra, a díjakra, a hitelfelvevőt terhelő biztosítékokra vonatkozik, és nem tartozik e kötelezettség körébe a külföldi pénznem esetleges fel- vagy leértékelődése?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését, hogy a »szerződés elsődleges tárgya« és az »az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelése« kifejezések magukban foglalják az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók által valamely külföldi pénznemben kötött hitelszerződésben foglalt olyan feltételt is, amely nem képezte egyedi tárgyalás tárgyát, és amelynek alapján a hitelt ugyanazon pénznemben kell visszafizetni?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságáról

- 18 A bank vitatja az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések elfogadhatóságát. A bank szerint ugyanis a kérdést előterjesztő bíróságnak nincs szüksége a 93/13 irányelv rendelkezéseinek értelmezésére az alapeljárásbeli jogvita eldöntéséhez, és egyébként is e kérdésben már van kialakult joggyakorlat, ezért a szóban forgó jogszabályok értelmezése már egyértelmű. Ezenfelül a kérdéseket úgy fogalmazták meg, hogy azok valójában arra irányulnak, hogy egyéni megoldás érkezzon az alapeljárás konkrét rendezése céljából.
- 19 E tekintetben előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint az EUMSZ 267. cikkben említett eljárás keretében, amely a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladatainak világos szétválasztásán alapul, az alapügy konkrét tényállásának a megállapítása és megítélése, valamint a nemzeti jog értelmezése és alkalmazása kizárólag a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik. Ugyancsak kizárólag az ügyben eljáró és határozathozatalra hivatott nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik annak megítélése is, hogy – tekintettel az ügy különleges jellemzőire – szükségesek és relevánsak-e a Bíróságnak feltett kérdései. Következésképpen, amennyiben a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni (2017. január 26-i Banco Primus ítélet, C-421/14, EU:C:2017:60, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 20 A Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés, azaz az EUMSZ 267. cikkel létrehozott eljárás keretében az uniós jogra vonatkozó kérdések releváns voltát vélelmezni kell. A Bíróság csak akkor tagadhatja meg a nemzeti bíróság által az EUMSZ 267. cikk alapján előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés elbírálását, ha különösen az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tartalmát illetően az eljárási szabályzat 94. cikkében meghatározott követelményeket nem tartják tiszteletben, vagy ha nyilvánvalóan kitűnik, hogy az uniós szabálynak a nemzeti bíróság által kért értelmezése vagy érvényességének vizsgálata semmilyen módon nem függ össze az alapeljárás tényállásával és tárgyával, vagy ha a probléma elméleti jellegű (2017. március 28-i Rosneft ítélet, C-72/15, EU:C:2017:236, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 21 A jelen esetben egyrészt elegendő arra emlékeztetni, hogy még ha a Bíróságnak van is az adott jogkérdést megoldó ítélkezési gyakorlata, a nemzeti bíróságok továbbra is teljesen szabadon fordulhatnak a Bírósághoz, ha azt célszerűnek tartják, anélkül hogy az a körülmény, hogy az értelmezésre előterjesztett rendelkezéseket a Bíróság már értelmezte, azzal a következménnyel járna, hogy a Bíróság elveszíti az újbóli határozathozatalra vonatkozó hatáskörét (2014. július 17-i Torresi ítélet, C-58/13 és C-59/13, EU:C:2014:2088, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 22 Másrészt, noha egyedül a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az állítólagosan tisztességtelen feltételek minősítéséről az adott ügy körülményeire tekintettel határozatot hozzon, a Bíróság hatáskörébe tartozik az, hogy a 93/13 irányelv rendelkezéseiből – a jelen esetben a 3. cikke (1) bekezdésének és a 4. cikke (2) bekezdésének rendelkezéseiből – levezesse azokat a szempontokat, amelyeket a nemzeti bíróságnak lehet vagy kell alkalmaznia a szerződési feltételek e körülményekre tekintettel történő vizsgálatakor (lásd ebben az értelemben: 2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet, C-92/11, EU:C:2013:180, 48. pont; 2015. április 23-i Van Hove ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 28. pont).
- 23 Következésképpen a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadható.

A harmadik kérdésről

- 24 Elsőként megválaszolandó harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett „szerződés elsődleges tárgya” és „az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelése” kifejezések magukban foglalják az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók által valamely külföldi pénznemben kötött hitelszerződésben foglalt olyan feltételt, amely az alapeljárásban szereplő feltételhez hasonlóan nem képezte egyedi tárgyalás tárgyát, és amelynek alapján a hitelt ugyanazon pénznemben kell visszafizetni.
- 25 Előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy az a körülmény, hogy valamely nemzeti bíróság az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést formálisan bizonyos uniós rendelkezésekre hivatkozva fogalmazta meg, nem akadályozza annak, hogy a Bíróság megadja e bíróság számára az értelmezés minden olyan elemét, amely szükséges lehet az utóbbi előtt lévő ügy megítéléséhez, akár hivatkozott ezekre kérdéseinek szövegében, akár nem (2014. szeptember 10-i Kušionová ítélet, C-34/13, EU:C:2014:2189, 71. pont; 2017. február 15-i W és V ítélet, C-499/15, EU:C:2017:118, 45. pont).
- 26 A jelen esetben az írásbeli észrevételeiben a román kormány és a bank utalást tett arra, hogy az alapeljárásban szóban forgó feltétel mindössze a román polgári törvénykönyv 1578. cikkében rögzített monetáris nominalizmus elvét tükrözi, így a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében az említett feltétel nem tartozik az irányelv hatálya alá.
- 27 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése az irányelv hatálya alóli olyan kizárást vezet be, amely a kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző feltételeket érinti (2014. szeptember 10-i Kušionová ítélet, C-34/13, EU:C:2014:2189, 76. pont; lásd továbbá ebben az értelemben: 2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet, C-92/11, EU:C:2013:180, 25. pont).
- 28 A Bíróság korábban kimondta, hogy e kizárás két feltétel együttes fennállásától függ. Egyrészt a szerződési feltételnek törvényi vagy rendeleti rendelkezést kell tükröznie, másrészt e jogszabályi rendelkezésnek kötelező érvényűnek kell lennie (2014. szeptember 10-i Kušionová ítélet, C-34/13, EU:C:2014:2189, 78. pont).

- 29 Ezért annak megállapítása érdekében, hogy valamely szerződési feltétel kizárt-e a 93/13 irányelv hatálya alól, a nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy e feltétel a nemzeti jog olyan rendelkezéseit tükrözi-e, amelyek a szerződő felek között azok választásától függetlenül alkalmazandók, vagy olyan kiegészítő jellegű rendelkezéseket, amelyek automatikusan, vagyis a felek között létrejött ilyen irányú eltérő megállapodás hiányában alkalmazandók (lásd ebben az értelemben: 2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet, C-92/11, EU:C:2013:180, 26. pont; 2014. szeptember 10-i Kušionová ítélet, C-34/13, EU:C:2014:2189, 79. pont).
- 30 A jelen esetben, amint arra a főtanácsnok az indítványának 59. pontjában rámutatott, a kérdést előterjesztő bíróságra tartozik a szóban forgó kölcsönszerződések természetének, általános rendszerének és kikötéseinek értékelése azok jogi és ténybeli összefüggéseire is figyelemmel, amennyiben az alapeljárásban szóban forgó feltétel, amelynek értelmében a kölcsönösszeg a folyósításkori pénznemben fizetendő vissza, a nemzeti jogi szabályozás kógens rendelkezéseit tükrözi a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében.
- 31 Az említett, szükséges vizsgálat lefolytatásakor a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie, hogy különösen az említett irányelv céljára, azaz a fogyasztóknak az utóbbiak és az eladók vagy szolgáltatók között létrejött szerződésekbe foglalt tisztességtelen feltételekkel szembeni védelmére tekintettel az ugyanezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében foglalt kivételt szigorúan kell értelmezni (lásd ebben az értelemben: 2014. szeptember 10-i Kušionová ítélet, C-34/13, EU:C:2014:2189, 77. pont).
- 32 Amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy az alapeljárásban szereplő feltétel nem tartozik az említett kivétel hatálya alá, akkor e bíróság feladata annak megvizsgálása, hogy e kivétel a „szerződés elsődleges tárgya” vagy „az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelése” fogalmának hatálya alá tartozik-e a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében.
- 33 Jóllehet igaz, hogy, amint arra a jelen ítélet 22. pontja emlékeztetett, egyedül a kérdést előterjesztő bíróság feladata e vizsgálat elvégzése, azonban a Bíróság hatáskörébe tartozik az, hogy az említett rendelkezésből levezesse az ilyen vizsgálat során alkalmazandó szempontokat.
- 34 E tekintetben a Bíróság kimondta, hogy mivel a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése kivételt biztosít a tisztességtelen feltételek tartalmi vizsgálatának azon rendszere alól, amelyet az ezen irányelv által bevezetett fogyasztóvédelmi rendszer előír, e rendelkezést szigorúan kell értelmezni (lásd ebben az értelemben: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 42. pont; 2015. április 23-i Van Hove ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 31. pont). Egyébiránt a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdésében szereplő, „a szerződés elsődleges tárgya” és „az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelés[e]” kifejezéseket az egész Európai Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve e rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját (2015. február 26-i Matei ítélet, C-143/13, EU:C:2015:127, 50. pont).
- 35 A szerződés azon feltételeit, amelyek a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá tartoznak, úgy kell érteni, mint amelyek e szerződés alapvető szolgáltatásait állapítják meg, és amelyek – ilyeneként – jellemzik azt (2010. június 3-i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet, C-484/08, EU:C:2010:309, 34. pont; 2015. április 23-i Van Hove ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 33. pont).
- 36 Ezzel szemben azok a feltételek, amelyek magának a szerződéses kapcsolatnak a lényegét meghatározó feltételekhez képest járulékos jelleggel rendelkeznek, nem tartozhatnak e rendelkezés értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá (2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 50. pont; 2015. április 23-i Van Hove ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 33. pont).

- 37 A jelen esetben a Bíróság rendelkezésére álló iratok számos eleme azt mutatja, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló, egy eladó vagy szolgáltató és egy fogyasztó között külföldi pénznemben megkötött hitelszerződés egyedileg meg nem tárgyalta feltétele, amely alapján a hitelt ugyanebben a pénznemben kell visszafizetni, a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma alá tartozik.
- 38 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a hitelező a hitelszerződéssel arra vállalt alapvetően kötelezettséget, hogy bizonyos pénzüsszeget bocsát a hitelfelvevő rendelkezésére, míg az utóbbi a maga részéről alapvetően azt a kötelezettséget vállalja, hogy általában kamatokkal növelten előre meghatározott időpontokban visszafizeti ezt a pénzüsszeget. Egy ilyen szerződés alapvető szolgáltatásai tehát egy pénzüsszeghez kapcsolódnak, amelyet a folyósítás és a visszafizetés pénznemének hitelszerződésben történő rögzítésével kell meghatározni. Ezért, amint arra a főtanácsnok az indítványának 46. és azt követő pontjaiban rámutatott, a hitel meghatározott pénznemben történő visszafizetésének kötelezettsége főszabály szerint az adós kötelezettségének természetével összefüggő, nem pedig a fizetés módját érintő kiegészítő elemre vonatkozó kötelezettség, ezért a hitelszerződés lényeges jellemzőjének minősül.
- 39 Jóllehet a Bíróság a 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282) 59. pontjában kimondta, hogy a „szerződés elsődleges tárgyának” fogalma csak akkor terjed ki az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött, külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésben foglalt olyan, egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételre, amelynek értelmében e pénznem eladási árfolyama alkalmazandó a kölcsön törlesztőrészeleteinek kiszámítására, ha a nemzeti bíróság azt állapítja meg, hogy az említett feltétel e szerződés alapvető, és mint ilyen, a szerződést jellemző szolgáltatását határozza meg.
- 40 Ugyanakkor, amint arra egyébiránt a kérdést előterjesztő bíróság rámutatott, amíg a 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282) alapjául szolgáló ügyben a kölcsönöket – jóllehet azok devizaalapúak voltak – a külföldi pénznemnek a bank eladási árfolyamán, román lejre történő átváltásával kellett visszafizetni, addig az alapeljárásban a kölcsönöket ugyanabban a pénznemben kellett visszafizetni, mint amelyben azokat folyósították. Márpedig, amint arra a főtanácsnok az indítványának 51. pontjában rámutatott, a külföldi pénznemhez kötött hitelszerződések nem azonosíthatók az alapeljárásban szereplőhöz hasonló, külföldi pénznemben meghatározott hitelszerződésekkel.
- 41 E megfontolások összességére tekintettel a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a „szerződés elsődleges tárgyának” e rendelkezés értelmében vett fogalma magában foglalja az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók által valamely külföldi pénznemben kötött hitelszerződésben foglalt, az alapeljárásban szereplőhöz hasonló olyan feltételt, amely nem képezte egyedi tárgyalás tárgyát, és amelynek alapján a hitelt ugyanazon külföldi pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, mivel ez a feltétel a szerződést jellemző lényeges szolgáltatást határoz meg. Következésképpen ez a feltétel nem tekinthető tisztességtelennek, amennyiben világosan és érthetően fogalmazták meg.

A második kérdésről

- 42 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazásának követelménye magában foglalja, hogy a hitelszerződés azon feltételének, amelynek értelmében a hitelt ugyanabban a külföldi pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, csak a szerződésbe foglalásának alapját képező indokokat és a működési mechanizmusát kell tartalmaznia, vagy valamennyi olyan lehetséges következményt is magában kell foglalnia, amely alapján a fogyasztó által fizetett ár változhat, így például az árfolyamkockázatot, valamint az említett irányelv fényében tekinthető-e úgy, hogy a banknak a hitelnyújtás időpontjában az ügyfelek irányában fennálló

tájékoztatási kötelezettsége kizárólag a hitel feltételeire, vagyis a kamatokra, a díjakra, a hitelfeltevőt terhelő biztosítékokra vonatkozik, és nem tartozik e kötelezettség körébe a külföldi pénznem esetleges fel- vagy leértékelődése.

- 43 Mindenekelőtt emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság már megállapította, hogy a világosság és érthetőség követelménye még akkor is alkalmazandó, ha a feltétel a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a „szerződés elsődleges tárgya” vagy „az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelése” fogalmi körébe tartozik (lásd ebben az értelemben: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 68. pont). Az e rendelkezéssel érintett feltételek ugyanis csak akkor mentesülnek a tisztességtelen jellegükre vonatkozó vizsgálat alól, ha az illetékes nemzeti bíróság eseti vizsgálat alapján arra a megállapításra jut, hogy az eladók vagy szolgáltatók azokat világosan és érthetően fogalmazták meg (2010. június 3-i Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid ítélet, C-484/08, EU:C:2010:309, 32. pont).
- 44 Ami a szerződési feltételek átláthatóságának a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdéséből fakadó követelményét illeti, a Bíróság hangsúlyozta, hogy az említett irányelv 5. cikkében is rögzített e követelmény nem korlátozható kizárólag a feltételek alaki és nyelvtani szempontból érthető jellegére, ellenkezőleg, az említett irányelv által létrehozott védelmi rendszer azon az elven alapszik, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van többek között az információs szintje tekintetében, ezért a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának, és következésképpen az átláthatóságnak az ugyanebben az irányelvben előírt e követelményét kiterjesztő módon kell érteni (lásd ebben az értelemben: 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 71. és 72. pont; 2015. július 9-i Bucura ítélet, C-348/14, nem tették közzé, EU:C:2015:447, 52. pont).
- 45 Ezért a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazására vonatkozó követelményt úgy kell érteni, hogy az azt is előírja, hogy a szerződés átláthatóan tüntesse fel azon mechanizmus konkrét működését is, amelyre az érintett feltétel utal, valamint adott esetben az e mechanizmus és a többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt, oly módon, hogy e fogyasztó pontos és érthető szempontok alapján értékelhesse a számára ebből eredő gazdasági következményeket (2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 75. pont; 2015. április 23-i Van Hove ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 50. pont).
- 46 Ezt a kérdést a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia tekintettel az összes releváns ténybeli elemre, amelyek között szerepel a kölcsönszerződés megkötése során a hitelező által közzétett reklám és tájékoztatás (lásd ebben az értelemben: 2015. február 26-i Matei ítélet, C-143/13, EU:C:2015:127, 75. pont).
- 47 Konkrétabban, a nemzeti bíróságnak a szerződéskötést övező körülmények összességének figyelembevételkor meg kell vizsgálnia, hogy a szóban forgó ügyben tájékoztatták-e a fogyasztót a kötelezettségvállalását esetlegesen befolyásoló valamennyi olyan tényezőről, amely révén felmérheti különösen az általa felvett hitel teljes költségét. E vizsgálat során meghatározó szerepe van egyrészt annak, hogy a feltételek világosak és érthetőek-e ahhoz, hogy azok révén az átlagos – azaz a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő – fogyasztó felmérje e költséget, másrészt annak a körülménynek, hogy a hitelszerződés nem tesz említést az e szerződés tárgyát képező áruk és szolgáltatások jellegénél fogva elengedhetetlennek tekintett információkról (lásd ebben az értelemben: 2015. július 9-i Bucura ítélet, C-348/14, nem tették közzé, EU:C:2015:447, 66. pont).
- 48 Végezetül, a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata értelmében a fogyasztó számára alapvető jelentőséggel bír az, hogy a szerződéskötést megelőzően a szerződési feltételeket és a szerződéskötés következményeit megismerhesse. Többek között ezek ismerete alapján dönti el a fogyasztó, hogy az eladó vagy

szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeknek elkötelezi-e magát (2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet, C-92/11, EU:C:2013:180, 44. pont; 2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 50. pont).

- 49 A jelen esetben az alapeljárásban szereplőhöz hasonló, külföldi pénznemben meghatározott kölcsönök kapcsán hangsúlyozni kell, hogy – amint arra az Európai Rendszerkockázati Testület a devizahitelezésről szóló, 2011. szeptember 21-i ERKT/2011/1. sz. ajánlásában (HL 2011. C 342., 1. o.) rámutatott – a pénzügyi intézményeknek elegendő tájékoztatást kell nyújtaniuk a kölcsönfelvevők számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, és e tájékoztatásnak ki kell terjednie legalább a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészletekre gyakorolt hatására (A. ajánlás – A kölcsönfelvevők kockázattudatossága, 1. pont).
- 50 Amint arra a főtanácsnok az indítványának 66. és 67. pontjában rámutatott, egyrészt a hitelfelvevőnek világos tájékoztatást kell kapnia arról, hogy a devizaalapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik. Másrészt az eladónak vagy szolgáltatónak, a jelen esetben a banknak fel kell hívnia a figyelmet az átváltási árfolyam lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönrel összefüggő kockázatokra, különösen, ha a kölcsönt felvevő fogyasztó nem ebben a pénznemben kapja a jövedelmét. Ezért a nemzeti bíróság feladata annak megvizsgálása, hogy az eladó vagy szolgáltató az érintett fogyasztók rendelkezésére bocsátotta-e az ahhoz szükséges valamennyi releváns információt, hogy e fogyasztók felmérhessék az alapeljárásban szereplőhöz hasonló feltételnek a pénzügyi kötelezettségeikre gyakorolt gazdasági következményeit.
- 51 A fentiekre tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazásának követelménye azt jelenti, hogy a hitelszerződések esetén a pénzügyi intézményeknek elegendő tájékoztatást kell nyújtaniuk a kölcsönfelvevők számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak. E tekintetben ez a követelmény magában foglalja, hogy annak a feltételnek, amely szerint a kölcsönt ugyanabban a külföldi pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték, emelkedhet vagy csökkenhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is. Az ehhez szükséges vizsgálatokat a nemzeti bíróságnak kell lefolytatnia.

Az első kérdésről

- 52 Utolsóként megválaszolandó első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben a tisztességtelen feltétel által előidézett, a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett jelentős egyenlőtlenséget kizárólag a szerződéskötés időpontjára figyelemmel kell-e vizsgálni.
- 53 E tekintetben a Bíróság korábban kimondta, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításához a nemzeti bíróságnak – a 93/13 irányelv 4. cikkében foglaltak szerint – figyelembe kell vennie a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetét, továbbá a szerződéskötés valamennyi körülményét a „szerződéskötés időpontjában” (lásd ebben az értelemben: 2015. július 9-i Bucura ítélet, C-348/14, nem tették közzé, EU:C:2015:447, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 54 Ebből az következik, amint arra a főtanácsnok az indítványának 78., 80. és 82. pontjában rámutatott, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellege az érintett szerződés megkötésének időpontjához viszonyítva értékelendő, figyelemmel mindazon körülményre, amelyről a szolgáltatónak a szerződés megkötésének időpontjában tudomása lehetett, és amely az említett szerződés későbbi teljesítésére kihathatott, mivel a szerződési feltétel a felek közötti olyan egyenlőtlenséget is magában foglalhat, amely csak a szerződés teljesítése során válik nyilvánvalóvá.
- 55 A jelen esetben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapeljárásban szóban forgó, külföldi pénznemben meghatározott kölcsönszerződésekben foglalt feltétel úgy rendelkezik, hogy a havi törlesztőrészeket ugyanebben a pénznemben kell megfizetni. Az ilyen feltétel ezért a fogyasztóra terheli az árfolyamkockázatot a hazai pénznemnek az említett pénznemmel szembeni leértékelődése esetén.
- 56 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az alapeljárás valamennyi körülményére, és különösen az eladónak vagy szolgáltatónak, a jelen esetben a banknak a lehetséges árfolyam-ingadozásokkal és a külföldi pénznemben folyósított kölcsönben rejlő kockázatokkal kapcsolatos szakértelmére és ismereteire tekintettel megvizsgálja, hogy először is tiszteletben tartották-e a jóhiszeműség követelményét, és másodszor, hogy fennáll-e a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése értelmében vett jelentős egyenlőtlenség.
- 57 Ugyanis azon kérdés kapcsán, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló feltétel a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára, a nemzeti bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy az eladó vagy szolgáltató a fogyasztóval szembeni tisztességes és méltányos eljárása esetén észszerűen elvárhatta-e, hogy utóbbi az egyedi tárgyalást követően elfogadja az érintett feltételt (lásd ebben az értelemben: 2013. március 14-i Aziz ítélet, C-415/11, EU:C:2013:164, 68. és 69. pont).
- 58 A fentiekre tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellege az érintett szerződés megkötésének időpontjához viszonyítva értékelendő, figyelemmel mindazon körülményekre, amelyekről az eladónak vagy szolgáltatónak a szerződés megkötésének időpontjában tudomása lehetett, és amelyek az említett szerződés későbbi teljesítésére kihathattak. A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az alapeljárás valamennyi körülményére, és különösen az eladónak vagy szolgáltatónak, a jelen esetben a banknak a lehetséges árfolyam-ingadozásokkal és a külföldi pénznemben folyósított kölcsönben rejlő kockázatokkal kapcsolatos szakértelmére és ismereteire tekintettel megvizsgálja, hogy először is tiszteletben tartották-e a jóhiszeműség követelményét, és másodszor, hogy fennáll-e az említett rendelkezés értelmében vett jelentős egyenlőtlenség.

A költségekről

- 59 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

- 1) **A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a „szerződés elsődleges tárgyának” e rendelkezés értelmében vett fogalma magában foglalja az eladók és szolgáltatók, valamint a fogyasztók által valamely külföldi pénznemben kötött hitelszerződésben foglalt, az alapeljárásban szereplőhöz hasonló olyan feltételt, amely nem képezte egyedi tárgyalás tárgyát, és amelynek alapján a hitelt ugyanazon külföldi**

pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, mivel ez a feltétel a szerződést jellemző lényeges szolgáltatást határoz meg. Következésképpen ez a feltétel nem tekinthető tisztességtelennek, amennyiben világosan és érthetően fogalmazták meg.

- 2) A 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazásának követelménye azt jelenti, hogy a hitelszerződések esetén a pénzügyi intézményeknek elegendő tájékoztatást kell nyújtaniuk a kölcsönfelvevők számára ahhoz, hogy ez utóbbiak tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak. E tekintetben ez a követelmény magában foglalja, hogy annak a feltételnek, amely szerint a kölcsönt ugyanabban a külföldi pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben folyósították, nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy annak a devizának az árfolyama, amelyben a kölcsönszerződést megkötötték, emelkedhet vagy csökkenhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is. Az ehhez szükséges vizsgálatokat a nemzeti bíróságnak kell lefolytatnia.
- 3) A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy szerződési feltétel tisztességtelen jellege az érintett szerződés megkötésének időpontjához viszonyítva értékelendő, figyelemmel mindazon körülményekre, amelyekről az eladónak vagy szolgáltatónak a szerződés megkötésének időpontjában tudomása lehetett, és amelyek az említett szerződés későbbi teljesítésére kihathattak. A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy az alapeljárás valamennyi körülményére, és különösen az eladónak vagy szolgáltatónak, a jelen esetben a banknak a lehetséges árfolyam-ingadozásokkal és a külföldi pénznemben folyósított kölcsönben rejlő kockázatokkal kapcsolatos szakértelmére és ismereteire tekintettel megvizsgálja, hogy fennáll-e az említett rendelkezés értelmében vett jelentős egyenlőtlenség.

Aláírások